

Наталія Заболотна

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ГЕНЕЗА НАУКОВОЇ ДУМКИ

Досліджено підходи вітчизняних, зарубіжних науковців до вивчення молодіжних громадських організацій, виокремлено характерні особливості їх бачення місця та ролі молодіжних організацій у процесі формування й реалізації державної політики відповідно до певного історичного періоду.

Ключові слова: *молодь, молодіжні громадські організації, молодіжний рух, державна молодіжна політика, державне управління.*

Систематизовано сучасні західноєвропейські та вітчизняні дослідницькі підходи до теоретичних та практичних засад державного регулювання. Відповідно до сучасних уявлень щодо ролі держави в економічному розвитку, її головним завданням є забезпечення сприятливих та рівних умов ведення бізнесу для всіх суб'єктів економічної діяльності. Задля вирішення зазначеного завдання зусилля держави мають концентруватися у двох найважливіших напрямках – підтримка макроекономічної стабільності та вдосконалення інституційного середовища.

Література

1. Балакірєва О. М. Розвиток підприємництва в Україні: інституційне середовище та громадська думка населення / О. М. Балакірєва, А. М. Ноур // Економіка і прогнозування : наук.-аналіт. журн. – 2008. – № 2. – С. 7–23.
2. Браун М. Пол. Посібник з аналізу державної політики : пер. з англ. / М. Пол. Браун. – К. : Основи, 2000. – 228 с.
3. Віскузі В. Кіп. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика / В. Кіп Віскузі, Джоа М. Вернон, Джоозеф Е. Гарнінгтон (мол.) ; пер. з англ. О. Кілієвич. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 1047 с.
4. Державне регулювання економіки : підруч. для студ. екон. спец. вузів / І. Р. Михасюк, А. Ф. Мельник, М. І. Крупка, З. М. Залога ; за ред. І. Р. Михасюка. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : Атіка : Ельга-Н, 2002. – 592 с.
5. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
6. Державні фінанси: теорія та практика перехідного періоду в Центральній Європі : пер. з англ. / за ред. Юрая Немеца. – К. : Основи, 1998. – 542 с.
7. Ластовецький А. Зміст і спрямування державного регулювання підприємництва за умов перехідної економіки України / А. Ластовецький // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 125.
8. Літвінов О. В. Діяльність органів місцевого самоврядування з реалізації державної регуляторної політики в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «Міське самоврядування» / О. В. Літвінов. – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.
9. Миколайчук М. М. Фінансово-економічний механізм забезпечення стійкого збалансованого розвитку регіону : монографія / М. М. Миколайчук ; за наук. ред. І. В. Розпутенка. – К. : НАДУ, 2010. – 308 с.
10. Розпутенко І. В. Український Challenge / І. В. Розпутенко. – К. : К.І.С., 2010. – 158 с.
11. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора / Дж. І. Стігліц ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Основи, 1998. – 854 с.
12. Фрейкман Л. Россия в 2007 году: риски экономического роста на фоне сохраняющейся институциональной стагнации / Л. Фрейкман, В. Дашкеев // Вопр. економіки. – 2008. – № 4. – С. 75–97.
13. Яхтенфуз М. Європейська інтеграція / М. Яхтенфуз, Б. Колер-Кох ; пер. з нім. Максима Яковлева. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 392 с.
14. Beschränkung des staatlichen Einflusses in der Wirtschaft. Referate des XXVI. FIW-Symposiums. – Köln : Carl Heymanns Verlag Kg, 1993. – 121 s.
15. Dinges Juergen B. Deregulierung von Märkten, globaler Wettbewerb und neue Ökonomie. In Jahrbuch für die Ordnung von Wirtschaft / Juergen B. Dinges. – Stuttgart : Gustav Fischer Verlag, 1994. – 105 s.

⇨ Сучасна практика державного управління, що базується на принципах демократичного врядування, передбачає участь широких верств громадськості у процесах соціально-економічного та політичного розвитку. Вітчизняний і міжнародний досвід засвідчує, що ефективність впровадження соціальних, економічних, політичних та інших реформ в державі залежить від активності молодого покоління у цих перетвореннях.

В Україні найбільш розповсюдженою формою впливу молоді на ці процеси є молодіжні громадські організації, діяльність яких сьогодні охоплює усі сфери життя людини: освіта і наука, культура і мистецтво, спорт і охорона здоров'я, робота і відпочинок тощо.

У той же час, на практиці спостерігаємо швидше поодинокі проекти молодіжних громадських організацій, спрямовані на вирішення окремих проблем, ніж їх систематичну участь у виробленні ефективних державно-управлінських рішень.

⇨ Серед вітчизняних науковців, які вирішують значні фундаментальні теоретичні та методологічні проблеми молодіжних громадських організацій, слід відзначити роботи В. М. Бесчасного, Є. І. Бородіна, М. Ф. Головатого, В. А. Головенька, Л. Ш. Кормич, М. П. Перепелиці, Д. С. Шелеста, О. О. Яременка та інших. Упродовж останніх років молоді науковці: О. Кулініч, Н. Метьолкіна, В. Орлов, В. Панасюк, І. Парубчак, Р. Сторожук захистили дисертації з питань реалізації державної молодіжної політики в Україні.

⇨ За роки незалежності в Україні напрацьовано ряд досліджень, присвячених молодіжним громадським організаціям. Ряд науковців досліджують це питання крізь призму педагогіки, у інших працях чітко простежується соціологічний підхід. Значна кількість наукових праць мають історіографічний характер. В останні роки в галузі державного управління ряд наукових досліджень також присвячені цій проблематиці. Незважаючи на, здавалося б таке всебічне вивчення, діяльність молодіжних організацій розглядається виключно в контексті молодіжної політики. В сучасних умовах державотворення в Україні актуальним стає подальше наукове осмислення та теоретичне обґрунтування питання участі молодіжних організацій у формуванні та реалізації державної політики загалом.

⇨ Проаналізувати підходи вітчизняних, зарубіжних науковців до вивчення молодіжних громадських організацій та бачення їх ролі у процесі формування й реалізації державної політики.

⇨ Вивчення діяльності молодіжних організацій завжди здійснювалося в безпосередньому зв'язку з

Постановка проблеми

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Виклад основного матеріалу

Meta

вивченням політичної самосвідомості суспільства в рамках пануючих ідеологічних доктрин. У радянський час молодіжний рух розглядався як невід'ємна і разом з тим контрольована правлячою партією частина єдиного політичного простору. Але вже в 1970-ті – на початку 80-х рр. з'явилися перші спроби дослідження не тільки ВЛКСМ, але і самодіяльних молодіжних організацій, наприклад, товариств авторської пісні, спортивних дворових команд, руху КВК і т.д.

В УРСР неформальному молодіжному руху присвячувались окремі статті переважно публіцистичного характеру. Прикладом є публікація О. Донченко та С. Шаповала в журналі «Філософська та соціологічна думка». Вчені досить скептично оцінювали неформальну молодіжну ініціативу, хоча активність неформалів визначалась як зразок «енергетично-морального потенціалу» для молоді та інтелігенції в сучасному суспільстві [5, с. 21].

У період перебудови почалося вивчення неформальних молодіжних організацій, у яких був наявний, з одного боку, інноваційний позитивний потенціал, з іншого – центр молодіжної контркультури.

Більш виважено та ґрунтовно аналізували молодіжний рух представники діаспори. Зокрема, Анатоль Камінський в своєму дослідженні, присвяченому перебудові на Україні, розглядав діяльність неформальних молодіжних та студентських об'єднань. Автор, на основі повідомлень радіо «Свобода», досліджував становлення та окремі прояви діяльності таких організацій, як Український культурологічний клуб, Товариство Лева у Львові, львівське Студентське братство, Українська Студентська спілка, товариство «Громада», Спілка Незалежної Української Молоді [6, с. 467]. Проте, через обмеженість джерел інформації недостатньо досліджені програмні документи та регіональний аспект діяльності цих товариств. Крім того, молодіжний рух не був окреслений як окремих суспільний феномен.

У період демократичних реформ питання про дослідження нових молодіжних організацій стало розглядатися у зв'язку з модернізацією держави і побудовою громадянського суспільства, з осмисленням ролі молоді в цьому процесі.

Більшість досліджень у сфері молодіжного руху, зроблених у 90-х рр., мають прикладний характер та описують діяльність існуючих на той момент молодіжних організацій, а також шляхи їх співпраці з органами державної влади як загальнодержавного, так і місцевого рівнів.

Суттєве значення для теоретичного та методологічного вивчення цієї тематики мають дослідження Українського науково-дослідного інституту проблем молоді (зараз – Державний інститут сімейної та молодіжної політики). Новим напрямком досліджень, які активно проводив інститут, був моніторинг суспільних настроїв молоді, її позиції до ключових проблем сучасності. Крім того, досліджувався процес зародження та становлення сучасних молодіжних організацій. Деяка увага була приділена і початковому етапу становлення сучасного руху, який припав на сер. 80-х – 1991 рр., що знайшло відображення в монографії В. Головенька та О. Корнієвського [4]. Як і книга А. Камінського, вищезазначена праця має значний описовий характер, хоча присутні й певні теоретичні узагальнення.

Сутність, класифікація молодіжних громадських організацій та принципи їх взаємодії із державою розглядаються у праці Головатого М. Ф. «Соціологія молоді». У книзі автор робить аналіз різних підходів до визначення поняття «молодіжні організації» та їх класифікації, а також, врахувавши тимчасові якісні особливості молодіжного руху в Україні, пропонує власну періодизацію його становлення за часи незалежної України [12].

Молодіжні громадські організації крізь призму молодіжного руху як важливої складової третього сектору України розглядаються М. Ф. Шевченком, В. А. Головеньком, Ю. М. Галустяном та іншими у колективній монографії «Третій сектор в Україні: проблеми становлення». Особливу увагу автори приділили аналізу стану, проблем та шляхів удосконалення нормативно-правових засад функціонування та фінансового забезпечення діяльності громадських об'єднань в Україні [11].

Помітним є дослідження О. Корнієвського та В. Якушика. Їх праця носить довідково-оглядовий характер. Вона цінна з методологічного боку – автори дали визначення сутності питання, окреслили його характерні риси, зробили широку типологізацію громадських об'єднань, навели різні варіанти періодизації становлення молодіжного руху. Молодіжні громадські об'єднання вони розглядають як «певні молодіжні громадські сили, які: а) тією або іншою мірою усвідомлюють власну специфічність, особливість власних інтересів і свого місця і ролі в суспільстві; б) здійснюють певну суспільно корисну (проте не обов'язково позитивно оцінювану більшістю суспільства) діяльність, направлену на реалізацію цих інтересів і утвердження своєї специфічності і власної ролі у суспільстві; в) мають чіткі внутрішні організаційні структури» [7, с. 7].

В. Головенько описує молодіжні громадські організації як важливий чинник залучення молоді до участі в суспільному житті, які допомагають молодим людям вирішувати їхні проблеми, дають змогу виявляти ініціативу діяти відповідно до власних потреб та інтересів. Вони є середовищем спілкування і взаємодії, своєрідним «суспільством у суспільстві», у якому, крім загальноприйнятих правил поведінки, діють свої норми і закони [3, с. 127].

Перша спроба комплексного аналізу становлення та розвитку регіональної державної молодіжної політики в Україні зроблена М. Перепелицею у монографії «Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект)» у 2001 році. Автор розглядає співпрацю органів державної влади і молодіжних громадських організацій як необхідну умову ефективного провадження державної молодіжної політики на місцях [10].

У 2000 році побачила світ ґрунтовна колективна монографія «Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух». Автори розглядають формування та становлення сучасної молодіжної ініціативи, включаючи її зародження в добу перебудови, нинішній стан громадських об'єднань. Нове покоління дослідників переглянуло значну кількість положень своїх попередників. Зокрема, замість громіздкої комплексної типологізації, в основу якої покладені суспільні функції, запропоновано в основу класифікації покласти критерій характеру суспільної діяльності, що значно спрощує інституційний поділ молодіжних об'єднань [8, с. 70]. Переглянуті підходи до періодизації руху.

На початку 2000-х рр. з'являється кілька узагальнюючих праць, присвячених перебудові на Україні. Найбільш концептуально роль неформальних молодіжних об'єднань в суспільних трансформаціях досліджена у працях О. Бойка. Вчений вдало вбудовує молодіжну ініціативу в мозаїку суспільних рухів, їх протистояння з офіційною владою [2, с. 213].

Дисертації Т. Пашиніної та С. Сороки є прикладами історичного та політологічного аналізу молодіжних рухів в постсталінський період. Зокрема, у цих працях аналізується еволюція ставлення влади до неформальних об'єднань та їх роль у становленні політичної опозиції на Україні [1, с. 8].

У зв'язку із зростанням негативних явищ у розвитку молоді з'ясувалося місце молодіжних організацій у

процесі соціалізації сучасної молоді. Ці питання широко представлені в працях О. Балакіревої, Л. Белової, О. Голобуцького, Т. Голобуцької, О. Корнієвського, В. Куліка, Н. Левковської, Л. Сутіянової, С. Толстоухової, Якушик, О. Яременко та ін.

Важливе значення мають праці Р. Барбера, А. Вільямса, Х. Вольмана, Д. Галлі, А. Ліппі, В. Мартиненка, В. Нікітіна, С. Ульмана, Р. Хадсон, О. Хуснудінова та інших, які присвячені дослідженню наукових підходів щодо форм і методів партнерства державних і недержавних інституцій та методологічним засадам його вдосконалення.

Упродовж останніх років молоді науковці, зокрема В. Барабаш, О. Бень, Л. Довгань, М. Канавець, В. Кулик, Н. Лук'янова, Ю. Микитка, В. Орлов, В. Панасюк, Р. Плакіда, К. Плоский, Р. Сторожук, Я. Ярош та інші присвячують ряд досліджень різним аспектам функціонування молодіжних громадських організацій в контексті державної молодіжної політики.

На початку 2012 року вийшла чергова щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні «Молодь в умовах становлення незалежної України» (1991–2011 рр.), присвячена 20-річчю становлення української держави. В доповіді основну увагу приділено становленню молодіжної політики в умовах розбудови української державності з 1991 до 2011 років. Третій розділ присвячений сучасному організованому молодіжному руху в призмі двох десятиріч розвитку української держави. Зокрема, у доповіді розглянуто періодизацію та тенденції розвитку молодіжного руху, його інтеграцію у світовий простір. Ці матеріали мають вагоме значення для дослідників молодіжних організацій, оскільки містять широкий масив статистичних даних та базуються на аналізі документів центральних та місцевих органів державної влади, втім, мають прикладний характер [9].

✎ За двадцять років у сфері державної молодіжної політики науковці та фахівці, що працюють з молоддю, накопичили багатий практичний досвід, розробили та запровадили нові соціальні технології, здійснили ряд досліджень. Однак, майже усі основоположні науково-теоретичні праці у молодіжній сфері зроблені у період 1996–2001 років. Більшість сучасних досліджень присвячено переважно питанням правового забезпечення функціонування молодіжних організацій, аналізу кількісних параметрів та вивчення досвіду їх діяльності.

У сучасних умовах становлення й розвитку молодіжних організацій подальше вивчення цієї проблеми потребує виходу за рамки державної молодіжної політики та аналізу їх впливу на державну політику загалом, оскільки лише такий підхід дозволить зрозуміти виключну роль молоді у житті країни.

Література.

1. Бабка В. Молодіжний рух доби перебудови на Україні: історіографія проблеми // Матеріали Четвертої Міжнародної наукової конференції «Актуальні питання вітчизняної, світової історії та історії науки: пошуки, роздуми, знахідки». Луганськ, 20–21 квітня 2011 р. – Луганськ, 2011. – С. 8–9].
2. Бойко О. Д. Нариси з новітньої історії України (1985–1991 рр.): Навчальний посібник. – К., 2004. – 357 с.
3. Головенько В. Ставлення молоді до громадського життя // Молодь України у дзеркалі соціології / Заг. ред. О. Балакіревої, О. Яременка. – К.: УІСД, 2001. – С. 125–133.
4. Головенько В., Корнієвський О. Український молодіжний рух: історія та сьогодення. – К., 1994. – 112 с.
5. Донченко О. А., Шаповал С. І. Молодь: джерела

нігілізму і соціальної апатії // Філософська і соціологічна думка. — 1989. — № 9. 1 С. 13–21.

6. Камінський А. На перехідному етапі. «Гласність», «перебудова» і «демократизація» на Україні. – Мюнхен.: б/в, 1990. – 624 с.

7. Корнієвський О. А., Якушик В. М. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні. — К., 1997. — 132 с.

8. Кулік В., Голобуцька Т., Голобуцький О. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива. – К., 2000. – 460 с.

9. Молодь в умовах становлення незалежної України» (1991–2011 роки): щоріч. доп. Президентів України, Верховній Раді, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Державний інститут розвитку сімейної та молодіжної політики; [редкол.: О. В. Белишев (голова) та ін.]. – Київ, 2011. – 316 с.

10. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). – К.: Український ін-т соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту. 2001. – 242 с.

11. Третій сектор в Україні: проблеми становлення / М. Ф. Шевченко (кер. авт. кол.), В. А. Головенько, Ю. М. Галустян та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2001. – 173 с.

12. Головатий Н. Ф. Соціологія молоді: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1999. – 224 с.

УДК 323.21

Наталія Колісніченко

ПІДГОТОВКА ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Аналізується поняття «людські ресурси», виділяються їхні особливості у системі державного управління, політичної діяльності та політичного управління. Розглядаються різноманітні підходи до сприйняття людських ресурсів у сфері політичної діяльності. Обґрунтовується ресурсний підхід до розгляду системи підготовки людських ресурсів у сфері політичної діяльності.

Ключові слова: людські ресурси, людські ресурси у сфері політичної діяльності та політичного управління.

✎ Тема людських ресурсів та управління ними набуває останнім часом актуальності з огляду на вдосконалення ефективності діяльності органів публічної влади, яка напряму залежить від здібностей персоналу, його мотивації та чесності, якості лідерства. Проблема «людського ресурсу та людського потенціалу» знайшла також відображення в концепції «людського розвитку», що отримала в останні роки широке світове визнання. У діяльності органів публічної влади ресурсна стратегія розвитку ЛР передбачає орієнтацію на

Постановка проблеми

© Колісніченко Н.М., 2012.